

KİSMİ İLİŞİKSİZLİK BELGESİ VERİLEN İNŞAATLARDA ASGARI İŞÇİLİK HESAPLAMASI SORUNU

Asgari işçilik uygulaması kapsamında, özel nitelikteki inşaat işlerinde kısmi ilişiksizlik belgesi verilmesine ilişkin usul ve esaslar, Sosyal Güvenlik Kurumu genelgesi ile düzenlenmiştir. Özellikle 2011/13 sayılı Genelge'de yapılan değişiklikler, uygulamada hesaplama yöntemine ilişkin farklı yorumlara yol açmıştır. Bu çalışmada, kısmi ilişiksizlik belgesi verilen inşaatlarda asgari işçilik araştırmasının nasıl yapılması gerektiği incelenmekte; tek yapı ve çok bloklu yapı ayrımı çerçevesinde mevcut düzenlemeler değerlendirilerek uygulamada ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri sunulmaktadır.

1. GİRİŞ

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında yürütülen asgari işçilik uygulaması, özellikle inşaat sektöründe kayıt dışılığın önlenmesi bakımından önemli bir denetim mekanizmasıdır. Bu kapsamda işverenlerin, inşaat işlerinin tamamlanması veya belirli kısımlarının bitirilmesi halinde Sosyal Güvenlik Kurumundan ilişiksizlik belgesi almaları gerekmektedir.

Kısmi ilişiksizlik belgesi uygulaması ise, özellikle büyük ölçekli veya birden fazla bloktan oluşan projelerde, inşaatın tamamının bitirilmesi beklenmeden belirli kısımlar için belge alınabilmesine imkân tanımaktadır. Ancak bu uygulamanın hesaplama yöntemi bakımından zaman içerisinde değişikliğe uğraması, uygulamada tereddütlere neden olmuştur.

2. MEVZUAT ÇERÇEVESİ VE GÜNCEL DÜZENLEME

Asgari işçilik uygulamasına ilişkin 2011/13 sayılı Genelge'nin 9.19.4 numaralı bölümü, 2024/7 sayılı Genelge ile değiştirilmiştir. Yapılan düzenlemeye göre;

- Özel nitelikteki inşaat işlerinde, işveren talebi halinde bitirilen kısımlar için ayrı ayrı asgari işçilik araştırması yapılabilecektir.
- Bu kapsamda bitirilen kısımlar için kısmi ilişiksizlik belgesi düzenlenebilecektir.
- İnşaatın tamamı bitirildiğinde, daha önce ilişiksizlik belgesi verilen kısımların metrekareleri ve bu kısımlar için bildirilen işçilikler son değerlendirmede dikkate alınmayacaktır.

Ayrıca, kısmi ilişiksizlik belgesi verilebilmesi için inşaatın ilgili kısmının tamamlandığının, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekindeki cetvel veya yapı denetim tutanağı ile tevsik edilmesi gerekmektedir.

Bu düzenleme ile, daha önce ilişiksizlik belgesi verilmiş kısımlar bakımından mükerrer değerlendirme yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmış ve kısmi ilişiksizlik belgesi verilmiş olan inşaatın biten metrekaresine ve bu süreye kadar bildirilmiş olan işçilik tutarları bir daha yapılacak olan değerlendirme sırasında dikkate alınmayacak dolayısıyla bir sonraki kısmi ilişiksizlik veya tam ilişiksizlik belgesi talebinde geriye dönük işlem yapılmayacak olduğu açıklanmıştır.

3. ÖNCEKİ DÜZENLEME VE UYGULAMA FARKLILIKLARI

2011/13 sayılı Genelge'nin ilk halinde;

“Tek yapı ruhsatı ile birden fazla blok inşaatı yapılması ve işverence talep edilmesi halinde bitirilen her bir blok için ayrı ön inceleme değerlendirme işlemi yapılabilir ve her bir blok için ayrı ilişiksizlik belgesi verilebilir. Bu durumda inşaatın tümünün bitirilmesi halinde ayrıca toplam metrekare üzerinden ön inceleme değerlendirme işlemi yapılmaz. Dolayısıyla daha önce bitirilen ve ilişiksizlik belgesi verilen inşaatların yüzölçümleri son değerlendirmede dikkate alınmaz.

Tek yapı ruhsatı ile bir blok olarak yapılacak inşaatların bitirilen kısımları için ayrı ayrı ilişiksizlik belgesi istenilmesi halinde ilk ilişiksizlik belgesi verildikten sonra müteakip ilişiksizlik belgesi verilmesi aşamasında asgari işçilik ön değerlendirmesi işleminde daha önce ilişiksizlik belgesi verilen kısımlar da hesaplamaaya dahil edilir.”

hususlu belirtilmiş ve bu kapsamda;

- Birden fazla bloktan oluşan inşaatlarda her blok için ayrı değerlendirme yapılabileceği,
- Ancak tek blok halinde yapılan inşaatlarda kısmi ilişiksizlik taleplerinde önceki kısımların da hesaplamaaya dahil edileceği

öngörülmekteydi.

Daha sonraki düzenlemelerde ise özellikle çok bloklu yapılarda;

- İlk blok için yapılan değerlendirmede başlangıç tarihinden itibaren bildirilen işçiliklerin dikkate alınması,
- Sonraki bloklarda ise önceki blokların bitim tarihinin yeni başlangıç olarak kabul edilmesi

şeklinde bir uygulamaya geçilmiş, ancak bu durum işverenler açısından mağduriyet doğurmuştur.

Bu nedenle yapılan değişiklikle, bir süre tüm kısımların birlikte değerlendirilmesi yaklaşımı benimsenmiş; son olarak ise yeniden farklı bir sisteme geçilerek daha önce ilişiksizlik belgesi verilen kısımların tamamen dışlanması esas kabul edilmiştir.

4. UYGULAMADA ORTAYA ÇIKAN SORUN

Mevcut düzenleme özellikle **tek yapı ruhsatı ile gerçekleştirilen ve parça parça tamamlanan inşaatlarda** önemli bir soruna yol açmaktadır.

Örneğin; örneğin 4 katlı 2.000 m² lik bir inşaatın olduğu, bunun önce 1.000 m² si için ilişiksizlik belgesi istenildiğini varsayalım, ilişiksizlik belgesini istediğimiz tarihe kadar bildirilmiş olan işçiliklerin tamamı 1.000 m² için istenilen ilişiksizlik belgesi araştırmasında değerlendirmeye dahil edilerek işlem yapılacak, daha sonraki 1.000 m² lik kısım için ilişiksizlik belgesi istenildiğinde, ilk ilişiksizlik belgesi verilen tarihe kadar bildirilen işçilikler dikkate alınmayacaktır. Bu durumda binanın kalan 1.000 m² lik kısmında işçilik bildirimi yeterli olamadığı durumda fark işçilik ödenmesi gerekecektir. Halbuki binanın kaba inşaatı bitirildikten sonra ince işçilikler yapıp iskana hazır hale getirildiğinden tüm binanın kaba işçiliğine ait işçilikler de ilk 1.000 m² lik kısmın değerlendirilmesi sırasında dikkate alındığı ve gerek işçiliklerin gerekse m² nin toplanarak işlem yapılmayacağı için ilk bölüm için yeterli işçilik bildirilmiş ancak ikinci bölüm için yeterli işçilik bildirilmemiş gibi bir durum ortaya çıkabilecektir.

5. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİ

Kanaatimizce, kısmi ilişiksizlik belgesi uygulamasında tek yapı ile çok bloklu yapı ayrımının açık şekilde yapılması gerekmektedir.

a) Tek Yapı Halindeki İnşaatlar

Tek yapı ruhsatına dayanan ve bütünlük arz eden inşaatlarda;

Her ilişiksizlik belgesi talebinde, daha önce tamamlanan kısımlar dahil olmak üzere toplam metrekare ve toplam işçilik birlikte değerlendirilmelidir.

Bu yaklaşım, işçilik dağılımının inşaatın farklı aşamalarına yayılması gerçeği ile uyumludur.

b) Birden Fazla Bloktan Oluşan İnşaatlar

Eğer bloklar birbirinden bağımsız şekilde ve farklı zamanlarda inşa ediliyorsa;

Her blok için ayrı değerlendirme yapılması, önceki bloklara ilişkin işçilik ve metrekarelerin sonraki hesaplamalara dahil edilmemesi daha isabetli olacaktır.

6. SONUÇ

Kısmi ilişiksizlik belgesi uygulaması, inşaat sektöründe pratik bir kolaylık sağlamakla birlikte, mevcut haliyle özellikle tek yapı niteliğindeki projelerde hatalı sonuçlara yol açabilecek niteliktedir.

Bu nedenle;

- Tek yapı ve çok bloklu yapı ayrımının mevzuatta açıkça düzenlenmesi,
- Tek yapı niteliğindeki inşaatlarda kümülatif (birikimli) hesaplama yönteminin benimsenmesi

gerekmektedir.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ